

(єдиним, цілісним синтаксично і за змістом) або складатись з окремих речень, словосполучень або слів. Залежно від того, як записують продиктований текст – без змін чи зі змінами і якими саме, – диктанти поділяються на чотири групи: 1) текстуальні (дослівні); 2) вибіркові; 3) вільні; 4) творчі. Залежно від способу проведення навчальні диктанти поділяють на попереджувальні й пояснювальні [2, с. 16].

Література

1. Вашуленко М. С. Методика навчання української мови в початковій школі. Київ : Літера ЛТД, 2012. 364 с.
2. Горбачук В. Т. Види диктантів і методика їх проведення : посібник для вчителя. Київ : Рад. шк., 1989. 96 с.
3. Пентиліук М. І., Окуневич Т. Г. Методика навчання української мови у таблицях і схемах : навчальний посібник. Київ : «Ленвіт», 2006. 134 с.

Шевчук Лариса,

*кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник,
старший науковий співробітник відділу
навчання мов національних меншин
та зарубіжної літератури
Інституту педагогіки НАПН України,
e-mail: sh_l_m@ukr.net*

ДО ПИТАННЯ ПРО ЗБАГАЧЕННЯ СЛОВНИКОВОГО ЗАПАСУ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ УЧНІВ ЗЗСО З НАВЧАННЯМ МОВАМИ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН НА ЗАСАДАХ КОМПЕТЕНТНІСНОГО І ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ПІДХОДІВ

Ключові слова: словниковий запас, навчання української мови, вивчення державної мови, компетентнісний підхід, диференційований підхід, освітній процес у закладах загальної середньої освіти з навчанням мовами національних меншин.

Навчання української мови в закладах загальної середньої освіти (далі – ЗЗСО) з навчанням мовами національних меншин вирізняється своєю важливістю і специфікою, адже володіння державною мовою є важливим і необхідним для кожного громадянина або громадянки України, незалежно від віку, а оволодіння другою мовою (у порівнянні з рідною) має свої труднощі.

За визначенням Олександри Савченко, компетентність – це «інтегрована здатність особистості, набута в процесі навчання, що охоплює знання, уміння, навички, досвід, цінності, ставлення, які можуть цілісно реалізуватися на практиці» [2, с. 137]. У контексті збагачення словникового запасу учнів ЗЗСО з

навчанням мовами національних меншин на засадах компетентнісного підходу є важливим урахування сутності терміна-словосполучення «лексична компетентність». Так, згідно із Загальноєвропейськими Рекомендаціями з мовної освіти [1], – це знання і, водночас, «здатність використовувати мовний словниковий запас» (що складається з граматичних і лексичних елементів [1, с. 165]). Влучно і лаконічно із зазначеного питання висловила Наталія Сіранчук, яка вважає компонентами лексичної компетентності здатність школяра оперувати семантичними полями, з їх складу школяр (або школярка) обирає необхідне слово або словосполучення, для того, щоб, опираючись на граматичну структуру мови, висловити власну думку в мовленні, спілкуванні [3, с. 40].

На нашу думку, запорукою ефективного збагачення словникового запасу з української мови учнів ЗЗСО з навчанням мовами національних меншин на засадах компетентнісного підходу є дотримання таких умов:

- виховання поваги та прищеплення любові до української мови, розвиток інтересу до її вивчення;
- здійснення порівняння двох мовних систем (української та рідної мов) з метою урахування виявлених результатів;
- урахування рівня знань, умінь і навичок учнів з рідної мови;
- з'ясування специфіки мовного середовища та штучне збільшення частки української мови шляхом перегляду фільмів та передач, слухання аудіозаписів, читання книг тощо;
- застосування різних видів вправ [4], – мовних (наприклад, побудова словосполучень або речень), умовно-мовленнєвих (підстановка слів у фразу, перебудова мовних зразків та ін.), мовленнєвих вправ (участь у діалогічній взаємодії двох або більше учасників, створення текстів та ін.);
- поступове оволодіння українською мовою (наращування кількості та складності мовленнєвих дій) та перехід від рецептивного виду білінгвізму до репродуктивного і продуктивного.

Водночас, для досягнення оптимальних результатів вважаємо доцільним збагачення словникового запасу з української мови учнів ЗЗСО з навчанням мовами національних меншин на засадах компетентнісного підходу, що зумовлює необхідність усвідомлення сутності термінів-словосполучень «диференціація навчання» та «диференційований підхід». Уточнимо, що в довідкових виданнях поняття «диференціація» визначено як поділ або роздрібнення на відмінні частини (форми тощо). Застосування диференціації роботи зі збагачення словника учнів з української мови в ЗЗСО з навчанням мовами національних меншин створює можливості для оптимальної навчальної діяльності кожного з них та містить такі основні компоненти:

- виявлення та облік індивідуальних особливостей учнів;
- роздрібнення та різнорівнева класифікація навчального матеріалу;
- відповідна організація навчання (чергування або одночасне застосування під час уроків індивідуальної роботи та колективної,

індивідуальної та роботи у групах, самостійної та напівсамостійної роботи (спільної або з наданням допомоги).

Через обмежений обсяг тез неможливо більш детально висвітлити аспекти проблеми. Більш детальна інформація буде вміщена на сторінках посібника «Компетентнісний підхід до збагачення в учнів 3–4 класів словникового запасу з української мови в закладах загальної середньої освіти з навчанням мовами національних меншин» (автор Л. Шевчук), розроблення якого зараз на заключному етапі.

Література

1. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / за наук.ред. С. Ю. Ніколаєва. Київ : Ленвіт, 2003. 273 с.
2. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти. Київ : Грамота, 2012. 504 с.
3. Сіранчук Н. Формування лексичної компетентності в учнів початкових класів на уроках української мови : дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.02. Рівне, 2018. 428 с.
4. Хорошковська О. Н. Теоретико-методичні засади навчання української мови і мовлення у ЗНЗ I ступеня з мовами викладання національних меншин України. Київ : Педагогічна думка, 2013. 160 с.
5. Шевчук Л. М. Сутність та специфіка поняття «диференціація навчання»: інформація для ознайомлення педагогів. *Проблеми сучасного підручника : зб. наук. праць.* / голов. ред. О. М. Топузов. Київ : Педагогічна думка, 2020. Вип. 25. С. 219–227.

Секція 2

ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Барляк Галина,
*педагогиня, психологиня,
керівниця Центру вивчення та плекання
української мови «Зернятко»,
м. Брешія, Італія,
e-mail: stany961@gmail.com*

ПСИХОГРАМАТИКА МОНТЕССОРІ ТА ГРАМАТИЧНІ СИМВОЛИ ЧАСТИН МОВИ В АСПЕКТІ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Ключові слова: педагогіка Марії Монтессорі, дидактика, психограматика, граматика, частини мови, символи, фігури.